

VISPĀRĪGS IESKATS JAUTĀJUMOS, KO RADA 21.11.2019. GROZĪJUMI KRIMINĀLPROCESA LIKUMĀ

GENERAL INSIGHT INTO ISSUES ARISING FROM 21.11.2019. AMENDMENTS TO CRIMINAL PROCEDURE LAW

Kristīne Strada-Rozenberga, *Dr. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Krimināltiesisko zinātņu katedras profesore

Summary

On November 21, 2019, Latvian Parliament made further amendments to the Criminal Procedure Law. Only four articles were amended, and all the amendments relate to proof of criminal/lawful origin of property. These amendments cannot be perceived as clear. Their understanding, and, consequently, their application is the basis for discussion. This article provides a general insight into the amendments and the potential problems thereof, as well as offers a view regarding the situation that has emerged as a result of these legislative changes.

Atslēgvārdi: 21.11.2019. grozījumi Kriminālprocesa likumā, pierādīšanas pienākums, mantas noziedzīga izcelsme, mantas likumīga izcelsme, pierādīšanas standarts, fakta legālā prezumpcija

Keywords: amendments to the Criminal Procedure Law, burden of proof, criminal origin of property, lawful origin of property, standard of proof, legal presumption of fact

Ievads

21.11.2019. Saeimā tika pieņemti kārtējie grozījumi¹ Kriminālprocesa likumā² (turpmāk – KPL). Šoreiz gan tie bija mazskaitlīgi un skāra tikai četrus KPL pantus. Visi šie grozījumi attiecināmi uz mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanu. Izdarīto grozījumu analīze ļauj secināt, ka to saturs nav viennozīmīgs un šobrīd spēkā esošo normu redakciju nevienveidīgā izpratnē un izrietoši arī piemērošanas modelis ir pamats diskusijas aizsākšanai. Šajā rakstā sniegts vispārīgs ieskats 21.11.2019. grozījumos Kriminālprocesa likumā, problemātikā, ko šie grozījumi radījuši vai arī nav novērsuši attiecībā uz mantas noziedzīgas izcelsmes pierādīšanu, kā arī sniegts savs skatījums uz nevienveidīgi izprotamo situāciju risinājumu. Izvirzītie jautājumi aplūkoti, rakstu strukturāli

¹ Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. Pieņemts 21.11.2019. [03.03.2020. red.].

² Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [03.03.2020. red.].

sadalot nodaļās: 1) 21.11.2019. grozījumu KPL vispārīgs apskats; 2) Mantas noziedzīga izcelsme kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošs apstāklis un tās pierādīšanas standarts, 3) Mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanas pienākums, 4) Fakta legālās prezumpcijas papildinājumi attiecībā uz mantas noziedzīgu izcelsmi.

21.11.2019. grozījumi Kriminālprocesa likumā: to vispārīgs apskats

2019. gada 21. novembrī Saeimā pieņemtie KPL grozījumi ir Latvijas parlamenta pieņemtie 36. grozījumi šajā likumā. Netipiski Latvijas situācijai tie ir vienīgie, kas pieņemti 2019. gadā, tie skar tikai četrus pantus un visi attiecināmi uz mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanas jautājumiem. Izvērtējot šo grozījumu veikšanas iemeslus, var norādīt, ka šajā gadījumā tās pamatā bijušas t. s. “vietējās” ierosmes mantas noziedzīguma pierādīšanas efektīvizēšanai. Jautājuma tālākas apskates uzskatāmībai tabulās sniegts salīdzinošs skatījums par attiecīgo jautājumu reglamentāciju līdz 23.12.2019. un no 24.12.2019., kad stājās spēkā rakstā apskatāmie grozījumi.

Attiecībā uz pierādīšanas priekšmeta un standarta tiesisko reglamentāciju veiktas izmaiņas KPL 124. panta divās daļās – tā sestajā daļā, kurā noteikta t. s. samazinātā pierādīšanas standarta piemērošana, un septītajā daļā, kurā iekļautas īpašas norādes par pierādāmiem faktiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietās.

1. tabula.

KPL redakcija līdz 23.12.2019.	KPL redakcija no 24.12.2019.
<p>124. pants. Pierādīšanas priekšmets</p> <p>(5) Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību.</p> <p>(6) <u>Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.</u></p> <p>(7) <u>Lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jāpierāda, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, bet nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti.</u></p>	<p>124. pants. Pierādīšanas priekšmets</p> <p>(5) Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību.</p> <p>(6) <u>Kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.</u></p> <p>(7) <u>Lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti.</u></p>

Savukārt attiecībā uz pierādīšanas subjektiem grozījumi veikti KPL 126. panta trešajā prim daļā, to papildinot ar norādi par sekām, kas personai iestājas, ja tā nepilda pienākumu pierādīt mantas izcelsmes likumību. Papildus tam grozījumi veikti KPL 356. pantā, nosakot citu, precīzi definētu brīdi, no kura personai attiecīgais pienākums rodas, un striktu termiņu pienākuma izpildīšanai.

2. tabula.

<p>126. pants. Pierādīšanas subjekti un pierādīšanas pienākums</p> <p>(3¹) Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai.</p>	<p>126. pants. Pierādīšanas subjekti un pierādīšanas pienākums</p> <p>(3¹) Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai. <u>Ja persona noteiktā termiņā nesniedz ticamas ziņas par mantas izcelsmes likumību, šai personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu.</u></p>
<p>356. pants. Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu</p> <p>(5) <u>Ja procesa virzītājs ir izteicis pieņēmumu, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, personai tiesības pierādīt mantas likumīgo izcelsmi rodas no brīža, kad tās tiesības rīkoties ar mantu tiek ierobežotas ar procesuālajām darbībām.</u></p>	<p>356. pants. Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu</p> <p>(5) <u>Ja tiek izteikts pieņēmums, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, procesa virzītājs paziņo personai, ka šī persona 45 dienu laikā no paziņošanas brīža var iesniegt ziņas par attiecīgās mantas izcelsmes likumību, kā arī informē personu par šādu ziņu neiesniegšanas sekām.</u></p>

Visbeidzot pants par fakta legālajām prezumpcijām papildināts, ieviešot divas jaunas situācijas, kurās kādi fakti tiek pieņemti par patiesiem (pierādītiem) bez nepieciešamības konkrētajās lietās tos pierādīt atbilstoši vispārpieņemtiem standartiem.

3. tabula.

<p>125. pants. Fakta legālā prezumpcija</p> <p>(1) Bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītiem uzskatāmi šādi apstākļi, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vispārzināmi fakti; 2) ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu citā kriminālprocesā konstatēti fakti; 3) likumā noteiktajā kārtībā fiksēts administratīvā pārkāpuma fakts, ja persona par to ir zinājusi; 4) fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus normatīvajos aktos paredzētos pienākumus; 	<p>125. pants. Fakta legālā prezumpcija</p> <p>(1) Bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītiem uzskatāmi šādi apstākļi, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vispārzināmi fakti; 2) ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu citā kriminālprocesā konstatēti fakti; 3) likumā noteiktajā kārtībā fiksēts administratīvā pārkāpuma fakts, ja persona par to ir zinājusi; 4) fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus normatīvajos aktos paredzētos pienākumus; 5) fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus profesionālos un amata pienākumus; 6) mūsdienu zinātnē, tehnikā, mākslā vai amatniecībā vispārpieņemtu izpētes metožu pareizība; 7) <u>ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu konstatēts fakts, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu.</u>
--	---

3. tabulas turpinājums

<p>5) fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus profesionālos un amata pienākumus;</p> <p>6) mūsdienu zinātnē, tehnikā, mākslā vai amatniecībā vispārpieņemtu izpētes metožu pareizība.</p> <p>(2) Ir uzskatāms par pierādītu, ka persona ir pārkāpusi tiesiskā īpašnieka autortiesības, blakustiesības vai tiesības uz preču zīmi, ja vien tā nespēj ticami izskaidrot vai pamatot šo tiesību iegūšanu vai izcelsmi.</p>	<p>(2) Ir uzskatāms par pierādītu, ka persona ir pārkāpusi tiesiskā īpašnieka autortiesības, blakustiesības vai tiesības uz preču zīmi, ja vien tā nespēj ticami izskaidrot vai pamatot šo tiesību iegūšanu vai izcelsmi.</p> <p>(3) <u>Ir uzskatāms par pierādītu, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņemumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.</u></p>
--	--

Mantas noziedzīga izcelsme kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošs apstāklis un tās pierādīšanas standarts

Kā uzskatāmi redzams 1. tabulā, likumdevējs ir veicis grozījumus KPL 124. panta sestajā daļā, izsakot tās sākumu citā redakcijā, proti, ja līdz grozījumu veikšanai t. s. samazinātais pierādīšanas standarts (“visticamāk, ka” “ārpus saprātīgām šaubām” vietā) bija attiecināts vienkārši uz “pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem apstākļiem attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi”, tad pēc grozījumu veikšanas norāde papildināta, to izsakot “kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi”. Likumprojekta anotācijā par šo grozījumu veikšanas nepieciešamību ir norādīts – “KPL 124. panta sestajā daļā ir nepieciešams skaidri noteikt, ka zemāks pierādīšanas standarts attiecībā uz mantas izcelsmes pierādīšanu ir piemērojams gan kriminālprocesā, kura ietvaros persona tiek saukta pie kriminālatbildības, gan arī procesā par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Turklāt ir jāievēro, ka zemāks pierādīšanas standarts attiecībā uz mantas izcelsmes pierādīšanu ir piemērojams ne vien gadījumos, kad nodarījums kvalificēts saskaņā ar KL 195. pantu, bet arī kvalificējot izdarīto saskaņā ar citiem Krimināllikuma pantiem, proti, paplašinot normas darbības tvērumu”.³ Atbilstīgi šajā anotācijā norādītajam ir pamats izvīrīt vairākus jautājumus, ko rada 21.11.2019. grozījumi KPL. Pirmais no tiem saistāms ar norādi, ka attiecīgais t. s. “samazinātais standarts” būtu jāattiecina gan procesā, kur tiek lemts jautājums par personas vainīgumu (turpmāk – pamatprocesā), gan arī procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Pamatots šķiet jautājums – vai tad līdz šim tā nebija? Līdz grozījumu spēkā stāšanās brīdim esošā redakcija paredzēja vispārīgu noteikumu, ka šis standarts attiecināms uz “pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem apstākļiem, attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi”, nekonkretizējot procesa veidu, kurā šis standarts izmantojams. Tas, ka šis standarts piemērojams gan t. s. pamatprocesā, gan procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kā īpaši

³ Likumprojekta (Nr. 315/Lp13) “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/975546D70032A290C22583FB00490334?OpenDocument> [aplūkots 03.03.2020.].

svarīgs aspekts ir norādīts, piemēram, Tieslietu ministrijas sagatavotajā Rokasgrāmatā rīcībai ar mantu kriminālprocesā,⁴ kura tika publicēta jau 2019. gada septembrī.⁵ Taisnības labad gan jāatzīmē, ka literatūrā ir izteikti viedokļi par šī standarta ierobežotu izmantojamību, taču tie saistīti vairāk nevis ar procesa veidu, bet gan ar to, uz kādu tieši “noziedzīgi iegūtu mantu” šis standarts tiek attiecināts,⁶ un tas jau ir cieši saistīts ar nākamo izvirzāmo jautājumu.

Proti, citētajā anotācijas tekstā norādīts, ka t. s. samazinātā pierādīšanas standarta izmantošana būtu paplašināma, attiecinot to ne tikai uz KL 195. pantu (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija), bet arī uz citiem noziedzīgo nodarījumu sastāviem. Šeit pamatoti šķiet izvirzīt jautājumu – vai pirms grozījumu veikšanas šis “samazinātais” pierādīšanas standarts vispār bija attiecināms uz noziedzīga nodarījuma sastāva elementiem? Juridiskajā literatūrā pausta nostāja, ka noteikti ne, saskatot tur iespējamu nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu.⁷ Šī nostāja cita starpā pamatota arī ar tā brīža tiesībpolitiskajām nostādnēm, kas uzskatāmi paustas, piemēram, 2017. gadā veikto KPL grozījumu anotācijā.⁸ Tādējādi, domājams, ir pamats uzskatīt, ka līdz grozījumu veikšanai 2019. gadā t. s. “samazinātais” pierādīšanas standarts nebija attiecināms uz noziedzīga nodarījuma sastāva pierādīšanu.

Attiecībā uz šodienu gan atzīstams, ka tiesībpolitiskā nostāja ir krasi mainījusies, tas uzskatāmi redzams nākamajā tabulā.

4. tabula.

LIKUMPROJEKTU ANOTĀCIJAS	
22.06.2017. likums	21.11.2019. likums
Tajā pašā laikā ir jāņem vērā, ka likumprojekta 4. pantā ietvertā KPL 126. panta 3. ¹ daļa attiecas tikai un vienīgi uz mantas, kuru procesa virzītājs uzskata par noziedzīgi iegūtu, likumīgo izcelsmi. Vienlaikus var būt situācijas, kad mantas vērtība ir noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme (piemēram, noziedzīgs nodarījums (kukuļdošana) izdarīts lielā apmērā). <u>Jāatzīmē, ka nav pieļaujama situācija, ka attiecībā uz kādas noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses pazīmes pierādīšanu tiktu izmantots zemāks pierādīšanas standarts (t. i., “iespējamības pārsvars”), uzliekot personai pierādīšanas pienākumu, tādējādi radot nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpumu.</u>	<u>Zemāks pierādīšanas (pierādījumu) standarts attiecībā uz mantas izcelsmes (legalitātes) pierādīšanu, vērtējot noziedzīgā nodarījuma sastāva elementus (pazīmes), ir pieļaujams un leģitīms risinājums, jo attiecībā uz pārējiem noziedzīgā nodarījuma sastāva elementiem (pazīmēm) vēl joprojām saglabājas KPL 124. panta piektajā daļā ietvertais pierādīšanas standarts “ārpus saprātīgām šaubām”, tādējādi nepārkāpjot nevainīguma prezumpcijas principu.</u>

⁴ Rokasgrāmatā rīcībai ar mantu kriminālprocesā. Rīga, 2019, 15. lpp. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/aktualitates/tm-informacija-presei/izstradata-rokasgramata-ricibai-ar-mantu-kriminalprocesa> [aplūkots 03.03.2020.].

⁵ Sk.: ibid.

⁶ Sk., piemēram: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā turpinās – 2017. gada grozījumi (II). Jurista Vārds, 10.10.2017., Nr. 43 (997); Strada-Rozenberga K. KPL 124. panta komentārs. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 419. lpp.

⁷ Strada-Rozenberga K. KPL 124. panta komentārs. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. 2019, 419. lpp.

⁸ Likumprojekta (Nr. 630/Lp12) “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 03.03.2020.].

Tādējādi šobrīd Latvijas parlamentā ir akceptēta nostāja, ka samazinātais pierādīšanas standarts var tikt attiecināts arī uz pierādāmā noziedzīgā nodarījuma sastāva elementiem. Papildus tam, ka arī šī nostāja joprojām pati par sevi, manuprāt, ir stipri diskutējama, rodas jautājums – ko tā vispār īsti nozīmē un uz ko tieši šis “samazinātais” pierādīšanas standarts attiecas. Proti, kas tad ir “mantas noziedzīga izcelsme” kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošs fakts.

Te rodas nepieciešamība nedaudz atgriezties pie pierādīšanas priekšmeta (īpaši pierādāmiem apstākļiem) kopējās uzbūves un savstarpējās pakārtotības. Kriminālprocesa gaitā kā pierādāmie apstākļi sākotnēji jāpierāda t. s. pamatfakti, proti, to faktu kopums, kas ļauj atzīt, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru var tikt saukta pie kriminālatbildības. Tad, kad tie ir pierādīti, var pierādīt no tiem izrietošus faktus, kas ļauj piemērot no personas atzīšanas par vainīgu izrietošus krimināltiesiskus risinājumus, tai skaitā piemērot Krimināllikuma⁹ (turpmāk – KL) īpašo mantas konfiskāciju (ieskaitot t. s. paplašināto konfiskāciju un aizstājējmantas konfiskāciju), piedzīt no viņas kompensāciju un procesuālos izdevumus utt. Nevainīguma prezumpcija klasiskā izpratnē attiecināma tieši uz t. s. pamatfaktu kategoriju. No tā izriet jautājums – cik lielā mērā šajā kategorijā ietilpināma “mantas noziedzīgā izcelsme” un, precīzāk, vai tā ir un, ja jā, cik lielā mērā ir noziedzīga nodarījuma sastāva elements.

Šādā kontekstā var atzīt, ka “mantas noziedzīga izcelsme” KL lietota un saprasta divējādi – sauksim to par nosacīti “šaurāko” un “plašāko” nozīmi. Tātad šajā “šaurākajā” izpratnē mantas noziedzīga izcelsme ir konkrētu noziedzīgu sastāvu obligāts elements. Šādi gadījumi ir tikai divi, proti, KL 195. pants, kurā paredzēta kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, un KL 314. pants, kurā savukārt paredzēta atbildība par noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanos, glabāšanu un realizēšanu. Attiecībā uz šo gadījumu loģiski var tikt konstruēts modelis, ka mantas noziedzīgas izcelsmes fakts pierādāms ar t. s. zemāko pierādīšanas standartu, jo šis fakts ir skaidri nodalāms un saprotams. Jau cits jautājums, vai šāds koncepts atbilst nevainīguma prezumpcijas principam. Te gan uzreiz jāatceras, ka, pat ja samazināto standartu attiecina uz mantas noziedzīgu izcelsmi, tas automātiski neattiecas un nevar tikt attiecināts uz visiem citiem pierādāmiem apstākļiem. Līdz ar to tāpat subjektīvā puse u. c. noziedzīga nodarījuma sastāva elementi ir jāpierāda atbilstoši standartam “ārpus saprātīgām šaubām”.

“Plašākā” nozīmē mantas noziedzīgā izcelsme skatāma KL 8.² nodaļā “Mantas īpašā konfiskācija” ietvertā 70.¹ panta “Noziedzīgi iegūtās mantas konfiskācija” izpratnē. Šī panta izpratnē par noziedzīgi iegūtu atzīstama manta, kura tieši vai netieši iegūta noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā (sauksim to par “pierādīto” noziedzīgi iegūto mantu (panta pirmā daļa) vai arī attiecībā uz kuru ir bijis izteikts pieņēmums, ka tā ir noziedzīgi iegūta un ieinteresētā persona nav spējusi pierādīt šīs mantas likumīgu izcelsmi (t. s. “prezumētā” noziedzīgi iegūta manta) (panta otrā un trešā daļa)).

Attiecībā uz “pierādīto” noziedzīgi iegūto mantu faktiski jāatzīst, ka šajā gadījumā pierādāmos apstākļos neietilpst kāds vispārīgs mantas izcelsmes noziedzīgums, bet gan faktiski tas, ka manta ir noziedzīgas izcelsmes, ir secinājums tam, ka tiek pierādīts konkrēts noziedzīgs nodarījums, kā rezultātā manta iegūta/izveidota/radusies utt. Tātad ņemsim par piemēru zādzību. Šajā gadījumā

⁹ Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [03.03.2020. red.].

ir jāpierāda, kad, kas, kam, kādā tieši veidā neatļauti slēpti vai atklāti nolaupīja konkrētu mantu, un, kad tas viss ir izdarīts, mēs nonākam pie secinājuma, ka šī manta ir tieši vai pēcāk netieši noziedzīgi iegūta. Līdz ar to mantas noziedzīga izcelsme šajā gadījumā nav patstāvīgs pierādāms apstāklis, bet gan atzinums par to ir citu apstākļu pierādīšanas rezultāts. Tā kā rezultāts nekad nevar būt pirms darbības, tad nebūtu loģiski atzīt, ka šajā gadījumā uz mantas izcelsmes noziedzīgumu ir attiecināms samazināts pierādīšanas standarts, ja uz visiem apstākļiem, kuri tiek pierādīti pirms tam, lai secinājumu par mantas noziedzīgu izcelsmi veidotu, attiecināms standarts “ārpus saprātīgām šaubām”.

Savukārt attiecībā uz “prezumēto” mantu mantas izcelsmes noziedzīgums atkal ir vispārīgs, t. i., pirmkārt, tā netiek skatīta kā konkrēta nodarījuma rezultātā iegūta/radusies utt., un, otrkārt, šis prezumpcijas piemērošana ir pakārtota atzinumam, ka ir izdarīts konkrēts noziedzīgs nodarījums. Šajā situācijā, domājams, samazinātais standarts ir piemērojams. Ir pamats atzinumam, ka tieši šis ir tas gadījums, kad šī standarta piemērošana būtu visatbilstošākā.

Jautājuma par pierādīšanas standartu apskata noslēgumā var vispārīgi ieskicēt situāciju, kad vienā kriminālprocesā tiek piemēroti dažādi standarti. Šobrīd KPL to it kā pieļauj. Tas arī tā varētu būt, tikai ar nosacījumu, ka ir pilnīgi skaidrs un nošķirams to apstākļu loks, kuri pierādāmi atbilstoši vienam standartam un kuri – atbilstoši otram. Man nav pamata apgalvot, ka šis nošķīrums šobrīd tiešām ir pietiekami skaidrs. Tāpat var secināt, ka krimināltiesiskā joma tam īsti sistēmiski nav gatava. Tā, piemēram, nav sagatavots skaidrs normatīvais regulējums situācijām, kad persona tiek pilnībā rehabilitēta, taču pirms tam ir izlemts jautājums par rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu. Te jo īpaši svarīgi atcerēties, ka personas rehabilitēšana var notikt dažādi, t. sk. gan tāpēc, ka viņas vainīgums netika pierādīts “ārpus šaubām” (kas neizslēdz iespēju, ka attiecībā uz mantas noziedzīgu izcelsmi ir sasniegts līmenis “vairāk ticams nekā neticams”), gan arī tāpēc, ka gūta pilnīga pārliecība – persona nav izdarījusi ko noziedzīgu un mantas ieguvē ir rīkojusies likumīgi. Norādītais ļauj atzīt, ka šī jautājuma izpēte un diskusijas par to turpināmas, izvairoties no sasteigtiem un sistēmiski nepilnvērtīgiem risinājumiem.

Kā jau norādīts, ar 21.11.2019. KPL grozījumiem šī likuma 124. pantā notika vēl vienas izmaiņas. Proti, šī panta septītā daļa tika precizēta un šobrīd izteikta šādi: “Lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti.” Likumprojekta anotācijā attiecībā uz šiem grozījumiem norādīts: “KPL 124. panta septītajā daļā ir paredzēts, ka, lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ir jāpierāda, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, bet nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti. Šīs tiesību normas mērķis ir noteikt, ka nav nepieciešams pierādīt, izdarot kuru konkrēto noziedzīgo nodarījumu, persona ir ieguvusi konkrētos noziedzīgi iegūtos līdzekļus. Lingvistiskā konstrukcija “lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jāpierāda, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti” ir neviennozīmīgi interpretējama, kas sarežģī tās piemērošanu, jo īpaši gadījumos, kad persona tiek saukta pie kriminālatbildības pēc KL 195. pantā un 314. pantā ietvertā sastāva bez kopības ar predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, tas ir, *stand alone* gadījumos (KL 195. panta un 314. panta piemērošanas autonomais gadījums).

Lai nodrošinātu precīzu tiesību normas piemērošanu, atbilstoši tās ieviešanas mērķim, no KPL 124. panta septītajās daļas ir piedāvāts izslēgt vārdus “jāpierāda,

ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, bet”, tas ir, pilnveidojot normas piemērošanu arī *stand alone* gadījumos.”¹⁰

Tādējādi redzams, ka faktiski veiktie grozījumi neko nemaina, jo likumdevēja griba bijusi vien precizēt normas redakciju, lai izslēgtu lingvistiskās konstrukcijas “nevienveidīgu interpretējumu”. Līdz ar to, pierādot KL 195. un 314. panta sastāvu esamību, joprojām ir jāpierāda, ka darbības ir notikušas ar “noziedzīgi iegūtiem” līdzekļiem, taču nav noteikti jāpierāda, tieši kura precīzi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā šie līdzekļi iegūti.

Mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanas pienākums

21.11.2019. grozījumi paši par sevi pēc būtības neievieša lielas tekstuālas izmaiņas KPL tekstā. Tā KPL 126. panta trešā prim daļa tika papildināta ar norādi par konkrētām sekām, kas rodas, ja persona noteiktā termiņā nesniedz ziņas par mantas izcelsmes likumību. Proti, tiek precīzi noteikts, ka sekas ticamu ziņu nesniegšanai ir liegums saņemt atbildību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu. Savukārt 356. pantā ir noteikts termiņš – 45 dienu laikā no paziņojuma saņemšanas par to, ka ir izteikts pieņēmums, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu. Pirmšķietami var šķist, ka veiktās izmaiņas ir tikai “kosmētiskas”, tomēr, tajās iedziļinoties nedaudz vairāk, jāatzīst, ka tās rada pāris būtiskus jautājumus, secinājumus, kā arī joprojām ļauj uzturēt atklātu diskusiju par pāris nozīmīgiem aspektiem, kuri bija problemātiski jau līdz grozījumu izdarīšanai un nav zaudējuši aktualitāti arī pēc grozījumu izdarīšanas.

Varam redzēt, ka līdz ar grozījumu veikšanu par termiņa paredzēšanu pienākumam iesniegt ziņas par mantas likumīgo izcelsmi faktiski nostiprināta personas disciplinēšana, jo šī termiņa neievērošanas sekas ir tikai zaudētas tiesības saņemt kaitējuma atbildību. Tiktāl viss ir skaidrs un šādai nostājai varētu pievienoties. Tāpat visai interesanti redzēt, ka faktiski ar attiecīgā papildinājuma ieviešanu KPL 126. panta trešajā prim daļā likumdevējs, iespējams, apzināti, bet, iespējams, ne, noteica saturu tam, ko īsti saprast ar “pienākumu pierādīt” KPL 126. panta trešās prim daļas izpratnē. Proti, ar to jāsaprot “ticamu ziņu iesniegšana” un nekas vairāk, t. i., tā nav pierādīšana tās “pilnā apmērā”¹¹ KPL 123. panta izpratnē.¹² Arī tas ir visai pamatoti.

Tomēr ir vairākas lietas, kas dod pamatu izvīzīt vai turpināt attīstīt visai nopietnu diskusiju. Pirmā un, iespējams, nozīmīgākā ir tā, ka nav skaidri noteiktas robežas pierādīšanas pienākuma, lai arī daļēja, pārņemšanai. Proti, ja šāds “pārņemums” tiek īstenots ikvienā situācijā, tas var vainagoties ar nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu. Lai uzskatāmi demonstrētu tā iespējamību, visai viegli var konstruēt piemēru – teiksim, persona tiek atzīta par aizdomās turētu zādzības izdarīšanā. Tverot KPL 126. panta trešajā prim daļā paredzēto pienākumu pārāk plaši, varētu atzīt, ka līdz ar to viņai jāpierāda, ka konkrēto mantu nav zagusi un, ja viņa to nedara, tad pieņemams, ka zādzība notikusi.

¹⁰ Likumprojekta (Nr. 315/Lp13) “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija.

¹¹ Sīkāk sk.: Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola “Turība”, 2002, 10.–48. lpp.

¹² Strada-Rozenberga K. KPL 123. panta komentārs. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. 2019, 413. lpp.

Tomēr tā būtu kļūdaina, nevainīguma prezumpcijai pretēja pieeja. Līdz ar to joprojām saskatu pamatu palikt pie iepriekš izteiktā viedokļa, ka pierādīšanas pienākuma pārņemšana nav attiecināma uz jautājuma lemšanu par personas vainīgumu vai nevainīgumu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet gan var tikt izmantota tikai attiecībā uz t. s. prezumētās noziedzīgi iegūtās mantas institūtu¹³ (kādu tieši šo prezumpciju veidot, tas, protams, ir likumdevēja ziņā – pašreiz mantas noziedzīguma prezumpcija ietverta KL 70.¹¹ pantā un jaunieviestajā KPL 125. panta trešajā daļā).

Nākamais jautājums, ko rada veiktie grozījumi, ir, no kura īsti brīža personai rodas pienākums “pierādīt” mantas likumīgo izcelsmi. KPL 126. panta trešajā prim daļā šis brīdis nav norādīts. Talkā nāk jaunā redakcijā izteiktā KPL 356. panta piektā daļa, kurā norādīts, ka personai šis pienākums rodas no brīža, kad tā saņēmusi procesa virzītāja paziņojumu par pieņēmuma par mantas izcelsmes noziedzīgumu izteikšanu. Tādā veidā ir aizvietota nostāja, ka šis pienākums rodas no brīža, kad personas tiesības rīkoties ar mantu ir ierobežotas, kas bija spēkā līdz grozījumu spēkā stāšanās brīdim. Skaidrs un pozitīvi vērtējams ir tas, ka šobrīd pienākuma rašanās saistīta ar konkrēta paziņojuma saņemšanu. Tādējādi, lai personai attiecīgais pienākums rastos, procesa virzītājam ir jāizveido un jānosūta personai paziņojums par to, ka par konkrētu mantu ir izteikts pieņēmums, ka tā ir, iespējams, noziedzīgi iegūta. Tomēr lielāku skaidrību šie grozījumi nerada. Ja līdz šim varēja teikt, ka pieņēmums par mantas izcelsmes iespējamu noziedzīgumu rodas ar brīdi, kad ierobežota personas brīva rīcība ar to, t. i., personai ir pienākums pierādīt pamatā arestētās mantas¹⁴ izcelsmes likumību, tad šobrīd pienākuma rašanās brīdis ir neskaids. Ir pamats uzskatīt, ka likumdevējam nav bijusi vēlme paplašināt normas piemērošanas robežas. Uz to netieši norāda likumprojekta anotācijā rakstītais: “KPL 356. panta piektajā daļā šobrīd ir noteikts, ka termiņa tecējums sākas no brīža, kad personas tiesības rīkoties ar mantu tiek ierobežotas. Persona par tās mantai uzlikto ierobežojumu uzzina tikai pēc tam, kad tā saņem paziņojumu. Paziņošanas likuma 8. panta trešajā daļā noteikts, ka dokuments, kas paziņots kā ierakstīts pasta sūtījums, uzskatāms par paziņotu septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā. Savukārt, ja dokuments tiek paziņots uz Eiropas Savienības dalībvalstīm vai citām valstīm, paziņošanas laiks var ilgt no septiņām dienām līdz trim nedēļām pēc sūtījuma nodošanas pastā. No minētā izriet, ka šādā situācijā faktiskais dokumentu iesniegšanas termiņš personai būtu mazāks nekā likumā noteiktās 45 dienas un persona var nespēt iesniegt nepieciešamo informāciju likumā noteiktajā termiņā.”¹⁵ Redzam, ka tajā joprojām jautājums saistīts ar ierobežojumiem rīcībai ar mantu. Tomēr normas vārdiskā tekstā tas vairs neparādās. Tā kā tur nav sasaistes ar aresta uzlikšanu mantai u. tml., tad normas teksts formāli ļauj procesa virzītājam izsniegt personai paziņojumu par jebkāda pieņēmuma izteikšanu par iespējamu mantas noziedzīgumu. Visai kriminālprocesa gaitai raksturīga dažādu pieņēmumu izteikšana. Tā, uzsākot kriminālprocesu, tiek izteikts pieņēmums, ka noticis noziedzīgs nodarījums; personu aizturot, tiek izteikts pieņēmums, to turot aizdomās un apsūdzot, – tie visi ir pieņēmumi. Arī, piemēram,

¹³ Strada-Rozenberga K. KPL 126. panta komentārs. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. 2019, 427. lpp.

¹⁴ Savukārt, lai uzliktu mantai arestu, ir jāpiepildās noteiktiem priekšnoteikumiem – sk. KPL 361. pantu.

¹⁵ Likumprojekta (Nr. 315/Lp13) “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija.

lēmumā par kratīšanas veikšanu var tikt izteikts pieņēmums, ka kādā objektā atrodas, iespējams, noziedzīgi iegūtas vērtības. Taču visi šie pieņēmumi nevarētu radīt KPL 126. panta trešajā prim daļā norādīto pienākumu. Vienlaikus jānorāda, ka koncentrēšanās uz aresta uzlikšanu mantai kā šī pienākuma rašanās pamatu arī nebūtu atzīstama par pamatotu, jo piešķirtu mantas arestam neatbilstošu tiesisku nozīmi.¹⁶ Domājams, ka visatbilstošāk būtu noteikt to pierādījumu apjomu, pie kura savākšanas procesa virzītājs ir tiesīgs izteikt tādu pieņēmumu par mantas iespējamu noziedzīgumu,¹⁷ kas rada personai pienākumu pamatot mantas izcelsmi ar šī pienākuma nepildīšanas negatīvajām sekām. Protams, atceroties, ka šī pienākuma uzlikšanai ir savas robežas, ko primāri nosaka nevainīguma prezumpcija. Tai pašā laikā, jebkādas kriminālprocesuālus pienākumus uzliekot, jāatceras KPL 1. pants un no tā izrietošais kriminālprocesa mērķis – efektīva KL normu piemērošana un taisnīgs krimināltiesisko attiecību risinājums bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. Līdz ar to pamatā mantas noziedzīga izcelsme saistāma ar KL noteiktiem gadījumiem,¹⁸ savukārt pienākuma uzlikšana bez stingriem priekšnoteikumiem var tikt skatīta kā neatbilstoša iejaukšanās personas dzīvē.

Papildus norādītajam kā aspektus, kas saglabā savu aktualitāti arī pēc rakstā apskatāmo grozījumu veikšanas, var minēt krimināltiesiskās jomas normatīvo aktu sistēmisko jēdzienisko nesakārtotību. Tā, piemēram, KPL joprojām norādīts pienākums pierādīt t. s. saistītās mantas likumīgo izcelsmi u. tml. (sk. 356. panta piekto daļu). Vietā atgādināt, ka kopš 2017. gada augusta KL ir papildināts ar 70.¹³ pantu, kurā sniegta precīza ar noziedzīgu nodarījumu saistītās mantas izpratne: “Ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta ir apgrozībā aizliegtas lietas vai lietas, kuru izcelsme vai piederība konkrētajā krimināllietā nav noskaidrota, vai tāda noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederoša manta, kas sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav atstājama personas īpašumā.” Tādējādi, pirmkārt, ir novērsta līdz tam esošā situācija, kad saistītās mantas izpratne nebija noteikta, un, otrkārt, ir skaidri saprotams, ka saistītai mantai nav jābūt noziedzīgas izcelsmes. Līdz ar to pienākums pierādīt tās likumīgu izcelsmi ir absolūti lieks.

Fakta legālās prezumpcijas papildinājumi attiecībā uz mantas noziedzīgu izcelsmi

Ar 21.11.2019. KPL grozījumiem tika papildināts KPL 125. pants, konstruējot divas jaunas legālās prezumpcijas. Pirmā no tām iekļauta panta pirmās daļas septītajā punktā, proti, turpmāk bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītu, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais, būs

¹⁶ Mantas aresta tiesiskais institūts būtu būtiski tiesiski reformējams, no vienas puses, ierobežojot tā patvaļīgu izmantošanu, no otras puses, padarot to efektīvāku, piemēram, tiesiski ļaujot īstermiņā arestēt mantu, kuras izcelsme ir sākotnēji neskaidra utt.

¹⁷ Līdzības sk., piemēram, KPL 59. pantu, kur attiecībā uz personu izteiktie pieņēmumi tiek skatīti noteiktos “līmeņos” atkarībā no to pierādītības pakāpes.

¹⁸ Tieši šī iemesla pēc, domājams, nav atbalsta t. s. “neizskaidrojamas labklājības” gadījumu risināšanai kriminālprocesuālā veidā. Kriminālprocess nevar tikt uzskatīts par visu nelaimju vai sociāli negatīvo parādību risināšanas modeli. Ja kāda situācija nav skaidri saistāma ar noziedzīgu nodarījumu, tad tai risinājums jāmeklē ārpus krimināltiesiskās sfēras.

uzskatāms ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu konstatēts fakts, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu. Ņemot vērā jau esošo KPL 125. panta pirmās daļas otro punktu (attiecas uz spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu citā kriminālprocesā konstatētiem faktiem), papildinājums skar KPL 59. nodaļā pieņemtu tiesas lēmumu un tiesas lēmumus par procesa izbeigšanu, kur konstatēts mantas iegūšanas noziedzīgums vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu (par pēdējās norādes neatbilstību rakstīts jau iepriekš). Prezumpcijas galvenā būtība – atkārtoti “pamatprocesā” vai citā procesā nav jāpierāda fakts, ka manta ir noziedzīgi iegūta, jo tas jau ir izdarīts iepriekš, tai pašā laikā šo pieņēmumu atļauts atspēkot. Ņemot vērā, ka kopējais pierādīšanas standarts attiecībā uz mantas noziedzīgu izcelsmi visos procesa veidos (t. s. pamatprocesā vai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu) šobrīd nostiprināts vienāds, šādai nostādnei varētu arī neiebilst (protams, atgādinot t. s. zemākā pierādīšanas standarta ierobežoto pielietojuma jomu). Taču var gan izteikt mudinājumus šo normu piemērot piesardzīgi. Jaunievietās prezumpcijas tāpat kā citu piemērošanā nevar ignorēt tiesības uz taisnīgu tiesu. Šajā situācijā īpaši būtiski saprast, ka prezumpcijas piemērošana var potenciāli aizskart tādu personu tiesības, kuras iepriekšējā procesā nebija iesaistītas vispār un/vai kurām nebija pieeja lietas materiāliem, uz kuriem balstoties tika pieņemts tiesas nolēmums. Tāpat īpaši svarīgi izvērtēt, cik nozīmīgs un izšķirošs ir prezumētais fakts tajā apsūdzībā, kuras pamatošanai tas tiek izmantots, un vai tā izmantošana saglabā efektīvas tiesības uz aizstāvību.¹⁹

Lielāku interesi izraisa KPL 125. panta papildināšana ar trešo daļu: “Ir uzskatāms par pierādītu, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņējumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.” Jaunās prezumpcijas analizē nav iespējams izvairīties no jau šajā rakstā iepriekš ietvertā apskata attiecībā uz t. s. samazinātā pierādīšanas standarta “visticamāk, ka” ieviešanas attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi.

Skatot jautājumu sistēmiski, nākas atzīt, ka KPL 125. panta trešās daļas jaunieviedumam nav nekādas tiesiskas nozīmes. Pamats šādam atzinumam slēpjas tālāk apskatītajos apstākļos. Pirmkārt, kas tad ir likuma prezumpcijas – tie ir pieņēmumi, ka kaut kas ir paties bez pierādīšanas veikšanas.²⁰ Otrkārt, ko paredz šī prezumpcija? Tā paredz, ka kaut kas tiek prezumēts ar priekšnoteikumu – pierādījumu kopums dod pamatu pieņējumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme, t. i., prezumpcijas piemērošanas priekšnoteikums ir prezumētā fakta pilnīga pierādītība atbilstoši KPL 124. panta sestajai daļai: “Kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.” Tātad mēs prezumējam, ka kaut kas ir, visticamāk, tā, jo esam pierādījuši, ka tas, visticamāk, tā ir. Faktiski šis absurds ir redzams jau likumprojekta anotācijā,²¹ kurā norādīts: “Proti, izpildoties būtiskiem

¹⁹ Sīkāk sk.: Strada-Rozenberga K. KPL 125. panta komentārs. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. 2019, 423.–424. lpp.

²⁰ Sīkāk sk.: *ibid.*, 420.–421. lpp.

²¹ Likumprojekta (Nr. 315/Lp13) “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija.

priekšnosacījumiem – procesa virzītājs [..] vienlaikus ir pierādījis visticamāk mantas (tostarp noziedzīgi iegūtu līdzekļu) noziedzīgo izcelsmi, un ja vien persona ticami neizskaidro vai nepamato finanšu līdzekļu vai citas mantas likumīgo izcelsmi, tiek uzskatīts (presumēts) par pierādītu, ka finanšu līdzekļiem vai citai mantai visticamāk ir noziedzīga izcelsme.” Tas, ka nav nepieciešams prezumēt to, kas jau ir pierādīts, laikam nav apstākļi, kas ir skaidrs ikvienam, un šajā gadījumā acīmredzot likumdevējs izvēlējās izveidot normu, pasakot – “ja ir pierādīts, ka kaut kas ir melns, tad mums ir pamats pieņēmumam, ka tas ir melns”.

Secinājumi

1. 21.11.2019. grozījumi Kriminālprocesa likumā ir mazskaitlīgi un skar tikai mantas noziedzīgas vai likumīgas izcelsmes pierādīšanu. Tomēr tie gan rada, gan atstāj joprojām neatbildētus vairākus jautājumus par attiecīgo jomu.
2. Kriminālprocesa mērķis ir Krimināllikuma normu efektīva piemērošana un taisnīgs krimināltiesisko attiecību noregulējums, un tas nebūtu paplašināms. T. s. neizskaidrojamas labklājības jautājumi nebūtu risināmi kriminālprocesuālā kārtībā. Viss, kas nav noziedzīgs un saistāms ar noziedzīgumu, risināms citiem, ne krimināltiesiskās jomas līdzekļiem.
3. Kriminālprocess veicams bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē, tāpēc jebkādiem personai uzliekamiem pienākumiem jābūt skaidriem, saprātīgiem un reāli izpildāmiem. To uzlikšana bez skaidriem priekšnoteikumiem un izpildes iespējamības būtu atzīstama par neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē.
4. Mantas izcelsmes noziedzīgums kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošs apstākļi var tikt skatīts dažādās izpratnēs. Kā noziedzīga nodarījuma sastāva elements tas ir tikai divu KL pantu – 195. un 314. panta – inkriminēšanas gadījumā. Citu noziedzīgu nodarījumu gadījumā mantas ieguves noziedzīgums ir rezultāts konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, kas pierādāma atbilstoši vispārīgām prasībām. Kā patstāvīgs pierādāmais apstākļi mantas noziedzīgums var būt arī t. s. mantas noziedzīgas izcelsmes prezumpcijas piemērošanas gadījumā.
5. Gan pierādīšanas pienākuma “pārņemšanā”, gan samazināta pierādīšanas standarta piemērošanā ievērojamas tiesības uz taisnīgu procesu, arī nevainīguma prezumpcija, tai skaitā tie nevar tikt piemēroti personas vainīguma pierādīšanā.
6. Pieņēmums, kas rada personai pienākumu pierādīt mantas likumīgo izcelsmi, šobrīd nav konkretizēts. Tas būtu novēršams, nosakot konkrētu pieņēmumu par mantas noziedzīgu izcelsmi pierādītības līmeni, kas radītu valstij tiesības uzlikt personai pienākumu pierādīt mantas likumīgu izcelsmi.
7. Pienākums pierādīt ar noziedzīgu nodarījumu saistītās mantas likumīgo izcelsmi nav pamatots, jo saskaņā ar Krimināllikumā ietvertu saistītās mantas definējumu tai nav nepieciešama noziedzīga izcelsme.
8. KPL 125. panta pirmās daļas papildinājums ir piemērojams, ievērojot prasību pēc taisnīga tiesas procesa, tai skaitā ievērojot nevainīguma prezumpciju un tiesības uz efektīvu aizstāvību.

9. KPL 125. panta trešajā daļā iekļautā jaunā prezumpcija ir pretrunā ar prezumpciju būtību un ir bezjēdzīga, jo paredz prezumēt par patiesu to, kas jau ir pierādīts.
10. Dažādu pierādīšanas līmeņu vai standartu esamība vienā kriminālprocesā nav izslēgta, taču vērtējama piesardzīgi. Pirmkārt, ir jābūt skaidri un saprotami nošķirti tiem apstākļiem, kas pierādāmi vienā līmenī, un tiem, kas pierādāmi citā. Otrkārt, jomai jābūt sistēmiski sakārtotai. Krimināltiesiskā joma šobrīd nav uzskatāma par pietiekami tiesiski sistēmiski sakārtotu dažādu pierādīšanas standartu vienlaicīgai piemērošanai.